

А. П. Варламова, Н. А. Таршис ; ред. А. П. Варламова. – СПб., 2010. – С. 116–117.

3. Переписка Бориса Пастернака / Вступ. статья Л. Гинзбург ; сост., подгот. текстов и коммент. Е. В. Пастернак и Е. Б. Пастернак. – М. : Худож. лит., 1990. – 575 с.

4. *Цветаева, М* Сводные тетради : тетрадь вторая / М. Цветаева // Наследие Марины Цветаевой [Электронный ресурс]. – 2004. – Режим доступа : http://www.tsvetayeva.com/prose/pr_2tet_17.php. – Дата доступа : 01.07.2015.

5. *Чернявская, Ю. В.* Трикстер, или Путешествие в хаос / Ю. В. Чернявская // Человек. – 2004. – № 3. – С. 37–52.

Г. К. Семянькова,
кандыдат філалагічных навук, дацэнт,
дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства
ВДУ імя П. М. Машэрава

РЭГІЯНАЛЬНАЯ ЛЕКСІКА ЯК АДЛЮСТРАВАННЕ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСКАГА НАРОДА

Дыялектызмы з'яўляюцца яркім паказчыкам асаблівасцяў культуры не толькі мясцовага насельніцтва, а і беларускага народа ў цэлым. Разгледзім гэта на прыкладзе абрадавай вясельнай лексікі, прадстаўленай у «Рэгіянальным слоўніку Віцебшчыны» [1; 2], што створаны на аснове дыялектнага матэрыялу, сабранага студэнтамі і выкладчыкамі Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава падчас праходжання дыялекталагічнай практыкі ў выязных экспедыцыях і ў населеных пунктах па месцы жыхарства. Тэрыторыяй для даследавання сталі сельскія населеныя пункты Віцебскай вобласці.

Галоўнымі ўдзельнікамі вяселля з'яўляюцца, безумоўна, жаніх і нявеста. Іх на Віцебшчыне прынята называць найменнямі *маладыя* (жаніх і нявеста), *маладая*, *маладóвачка*, *маладúха*, *маладзёнец*, *маладзён*, *маладзёнак*, *маладзік*, *маладзян*.

Ніжэй прывядзём пералічаныя назвы ў кантэксте з захаваннем асаблівасцяў мясцовай гаворкі і са спасылкамі на месца фіксацыі прыкладаў (поўная назва вёскі і скарочаная – раёна):

Маладыя *толькі мн.* Жаніх і нявеста. *Маладыя як прыедуць, будзем іх сустракаць хлебам-соллю.* (Угрынкі Уш.)

Маладзенец, **маладзён**, **маладзёнак**, **маладзік**, **маладзян** *м.* Жаніх. *Гляньце, бабы, маладзёнец ужо едзе да нашай*

Ганулькі. (Моханава В.-Дзв.); *Як Мікіта быў маладзёнцам, дык спраўны быў мужчына, відны.* (Угрынкі Уш., Замачак Чаш.); *Маладуха красівая, а маладзёнец дрэнь.* (Пугачова Докш.); *А той маладзён прапівае цешчы грошы.* (Кветча Леп.); *Любы маладзёнак хвалюецца перад вяселлем.* (Косарава Глыб.); *Маладзік з маладухай ужо прыехалі.* (Мілашкі Брасл., Станіславава Дубр.); *Маладзян не стаў са мной вітацца.* (Янава Тал.)

Маладая, маладовачка, маладуха ж. Дзяўчына ў час вяселля, нявеста. *Маладая на сваім вяселлі дорыць падаркі ўсёй радні жаніха.* (Угрынкі Уш.); *А дзеўкі ўсе й гаворуць: «А сабірайся, маладовачка, у дарогу».* (Кветча Леп.); *Прывязлі ўжо нашу маладуху.* (Высачаны Лёзн., Сабалі Чаш.).

Як відаць з прыкладаў, ва ўсіх найменнях жаніха і нявесты фіксуецца корань *-малад-*, які служыць для абазначэння ўзросту чалавека.

Пачэснымі гасцямі на вяселлі былі шафер з шаферкай, сваты, хросныя маці і бацька, якіх у народных гаворках Віцебшчыны называюць наступным чынам: шафер – *брацюк, паджанішнік, першы, пытанішнік, шахвер*, шаферка – *шахверка*, хросная маці – *мамуся, матулька, матуся*, сват – *маршалак, маршалка*.

Разгледзім пералічаныя найменні ў кантэксце:

Брацюк, паджанішнік, першы, пытанішнік, шахвер м., абрад. Шафер, удзельнік вясельнага абраду. *Вясёлы брацюк у маладых, кампанейскі.* (Баравуха Пол.); *Паджанішнік – хлопец з горада, культурны такі.* (Дуброўна, Міхалова Чаш., Верацеі Шарк.); *Брат ягоны на вяселлі быў за першага.* (Мікіціха Шум.); *Пытанішнікам у нас будзе Федзька.* (Шыліна Шум.); *Раней не сведкі на свадзьбі, а шахверы называліся.* (Яроненкі Гар.)

Шахверка ж. Шаферка, старшая дружка нявесты ў вясельным абрадзе. *Болей за ўсіх мне шахверка спадабалася.* (Кухты Глыб.)

Мамуся, матулька, матуся ж. Хросная маці. *Хрысціць дзіцяці павінна мамуся і татусь.* (Велеўшчына Леп.); *На вяселлі матулька займае пачэснае месца.* (Верамееўшчына Дубр.); *У мяне матуся добрая: часта прыходзіць, ды яшчэ й з падарункамі.* (Навумаўка Беш., Замачак Чаш.)

Маршалак, маршалка м. Сват; той, хто сватае каго-н. каму-н. *Маршалку на вяселлі давалі падарак.* (Вялічкі Паст.); *Мой мужык на гэтым вяселлі за маршалка.* (Груздава Паст.)

У назвах шафера адлюстраваны яго сваяцкія адносіны з жаніхом: быць шаферам нярэдка запрашаюць брата жаніха (*браціок*), месца за вясельным сталом і роля падчас вясельнага абраду (*паджанішнік, пёршы, пытанішнік*), а таксама фанетычныя асаблівасці гаворкі з пераходам [ф] у [хф].

Найменні хроснай маці ўтрымліваюць памяншальна-ласкальныя суфіксы, што сведчыць пра стаўленне да яе з боку жаніха і нявесты, а таксама ўсіх удзельнікаў вясельнага абраду.

Сваю ў здаўна прынята ацэньваць па колькасці праведзеных вяселляў. Яны павінны мець сваю сям'ю, дзяцей, быць шчаслівымі ў шлюбе. Сватамі не бралі разведзеных, удоў, людзей, у якіх няма дзяцей, тых, хто да сарака гадоў не займеў сям'і. Сват з'яўляецца ключавой фігурай як у абрадах перадвясельнага перыяду, так і ў рытуале ўласна вяселля.

На Віцебшчыне зафіксаваны цікавыя найменні для называння іншых гасцей і сведак вясельнага мерапрыемства: *бліскун, паязджане*:

Бліскун м. Той, хто стаіць пад вуглом у час вяселля, чакаючы запрашэння на дармавы пачастунак. *Як хочаш гарэлкі выіць дармавой, дык пойдзеш пад сталоўку ў бліскунь*. (Замачак Чаш.)

Паязджане толькі мн., абрад. Госці з боку нявесты, якія на другі дзень вяселля едуць працягваць гулянне ў доме жаніха. *Нашы паязджане едуць на канец*. (Дрысвяты Брасл.)

Як вядома, вяселле дзеліцца на некалькі этапаў – перадвясельны, уласна вясельны, паслявясельны, якія ў гаворках Віцебшчыны адлюстраваны ў лексемах *зазовы, запіўкі, перазоў, пярэзва, перазовы, перазоўкі, перазыўкі, пярэзаўкі, пярэзвы, сугледы*.

Разгледзім іх у кантэксте:

Зазовы толькі мн., абрад. Заручыны. *У суботу зазовы будуць*. (Абольцы Тал.)

Запіўкі толькі мн., абрад. Час, калі бацькі маладых дамаўляюцца пра дзень сватання. *Вот былі запіўкі, а я на печы сядзела*. (Літусавя Сен.)

Сугледы толькі мн., абрад. Прыезд жаніха ў дом будучай жонкі з мэтай знаёмства з яе сям'ёй. *На сугледах жаніх панравіўся ўсім*. (Верацеі Шарк.)

Перазоў м., **пярэзва** ж., **часцей перазовы, перазоўкі, перазыўкі, пярэзаўкі, пярэзвы** мн., абрад. Заключны этап вясель-

нага абраду, калі бацькі маладой пасля вяселля прыязджаюць у госці да сватоў. *А ў нас сягодні перазоў , сам Бог дарожку перайшоў.* (Камоскі Беш.); *І на прырэзву грошы трэба : хачу, каб усё было, як у людзей.* (Шыліна Шум.); *Ездзілі на перазовы ўчора.* (Пугачова Докш., Задоры Шум); *У перазоўкі да сватоў ездзілі.* (Котава, Хайсы Віц., Выдрэя Лёзн., Вялікая Вядрэнь, Падрэзы, Пачаевічы Чаш.); *На перазыўкі наедзім у суботу .* (Грынеўшчына Докш., Клясціцы, Сяляўшчына Рас., Лужкі Шарк.); *Пярэзаўкі абычна ў тыдзень пасля вяселля бываюць.* (Порплішча Докш., Багушэўск, Выгада Сен.); *Пасля прырэзваў маладая да мужа жыць пайшла.* (Шыці Шарк.)

Лічыцца, каб маладая сям'я жыла ў шчасці і згодзе, трэба вясельнаму цягніку абавязкова закінуць (паставіць) рагатку (можна нават не адну, а некалькі):

Рагáтка ж., абрад. Столік, якім перагарожваюць дарогу вясельнаму поезду падчас сустрэчы маладых. *На рагáтцы стаяў вялікі каравай.* (Верацеі Шарк.)

Рагáтку закінуць, рагáтку паставіць абрад. Перагарадзіць дарогу вясельнаму поезду. *Каля магазіна маладым рагáтку паставілі.* (Дзёрнавічы В.-Дзв.)

Прапускаюць вясельны цягнік толькі пасля таго, як яго ўдзельнікі «адкупяцца» гарэлкай, цукеркамі ці іншымі прысмакамі.

Такім чынам, прааналізаваны фактычны матэрыял выяўляе нацыянальную адметнасць гаворак поўначы Беларусі, выключнае моўнае багацце і разнастайнасць гэтага незвычайнага ў гістарычным і этнаграфічным плане рэгіёна, дыялектныя рысы Падзвіння, словаўтваральныя магчымасці і вобразнасць народнай мовы [1], з'яўляецца паказчыкам культурных асаблівасцяў мясцовага насельніцтва і беларускага народа ў цэлым.

Спіс умоўных скарачэнняў

- Беш. – Бешанковіцкі раён
- Брасл. – Браслаўскі раён
- В.-Дзв. – Верхнядзвінскі раён
- Віц. – Віцебскі раён
- Гар. – Гарадоцкі раён
- Глыб. – Глыбоцкі раён
- Докш. – Докшыцкі раён
- Дубр. – Дубровенскі раён

Леп. – Лепельскі раён
Лёзн. – Лёзненскі раён
Паст. – Пастаўскі раён
Пол. – Полацкі раён
Рас. – Расонскі раён
Сен. – Сенненскі раён
Тал. – Талачынскі раён
Уш. – Ушацкі раён
Чаш. – Чашніцкі раён
Шарк. – Шаркаўшчынскі раён
Шум. – Шумілінскі раён

1. Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны : у 2 ч. / Л. І. Злобін (рэд.) [і інш.]. – Віцебск : УА «ВДУ імя П. М. Машэрава», 2012. – Ч. 1. – 304 с.

2. Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны : у 2 ч. / склад. : Г. К. Семянькова, Т. А. Грачыха, А. С. Дзядова [і інш.] ; пад рэд. А. С. Дзядовой. – Віцебск : ВДУ імя П. М. Машэрава, 2014. – Ч. 2. – 358 с.

И. Л. Смаргович,

доцент кафедры менеджмента СКД

КРЕАТИВНЫЕ ПРОСТРАНСТВА И КЛАСТЕРЫ КАК МЕХАНИЗМ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ ГОРОДСКОЙ СРЕДЫ

Одним из приоритетных механизмов развития современных городов становятся творческие индустрии, материально-пространственным выражением которых стали, в частности, креативные пространства и творческие кластеры. В Беларуси это явление пока только начинает свое формирование, но рост подобных социально-культурных формирований свидетельствует о том, что данное движение будет расти и активно влиять на развитие творческой городской среды.

Креативными пространствами называют публично доступные места города (лофты, арт-территории, арт-центры и др.), нацеленные на привлечение творческого сообщества, реализацию культурных проектов, где люди могут демонстрировать результаты своего творчества и взаимодействовать с другими «не в роли потребителя товаров или работника компании, а в роли создателя, разработчика, творца уникального продукта